

К. В. Колодяжна

Київський національний лінгвістичний університет, Україна

email: [KaterynaKolodiazhna@knlu.edu.ua](mailto:KaterynaKolodiazhna@knlu.edu.ua)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4212-3928>

## ПРЯМИЙ І НЕПРЯМИЙ МОВЛЕННЄВИЙ АКТ АГРЕСИВНОГО ГЛУЗУВАННЯ

### Abstract

The discussion regarding aggressive teasing begins with the recognition the term itself is rather vague and debatable. This situation is exacerbated by the abundance of research papers which offer different perspectives on the issue. In this study, aggressive teasing and bullying are treated as two separate phenomena, with the distinction relying on the factor of frequency: the former is a single verbal action, while the latter constitutes a repeated one. Nevertheless, aggressive teasing is also often intermingled with bullying.

The primary goal of this paper is to expand on the lexico-semantic and stylistic devices that characterize indirect and direct speech acts of aggressive teasing in everyday speech. A closer look at the issue aims to reveal how a superficially positive speech act of teasing is interpreted as an aggressive one due to the co-occurrence of verbal and non-verbal clues. The presupposition of such speech acts helps the addressee decipher them correctly, that is, as aggressive.

The direct speech act of aggressive teasing is a type of a direct speech act that contains an explicit illocutionary force to tease, humiliate and provoke the addressee into the continuation of the teasing interaction. Its paramount characteristics include lexical units that contain insulting connotations, comparison to objects that evoke negative associations, insulting remarks, and hyperbolization of traits, facts, or events that is explicitly reflected in the form of the utterance, verbal mocking, and the use of personal and demonstrative pronouns.

The indirect speech act of aggressive teasing is a form of implicit expression of teasing. Therefore, this study defines the indirect speech act of teasing as one that contains an implicit illocutionary force to mock, humiliate and provoke the addressee into a response with the aim of continuing the teasing. To achieve this goal, the indirect speech act of teasing exploits such devices of indirect communication as irony, metaphor, allusion, hinting, etc. Admittedly, an indirect speech act of aggressive teasing requires greater effort for its interpretation by the receiver. It is, therefore, argued that indirect speech acts of aggressive teasing are complex structures that involve a number of factors for their appropriate understanding, including non-verbal markers and the social relationship between interlocutors.

**Keywords:** aggressive teasing, bullying, direct speech act of teasing, indirect speech act of teasing, presupposition, illocutionary force, verbal marker, non-verbal marker, lexical and stylistic devices.

### Анотація

У статті запропоновано результати лексико-семантичного дослідження засобів вираження прямого і непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування. Термін мовленнєвого акту агресивного глузування не чіткий і потребує доопрацювання. У роботі постулюється ідея про те, що агресивне глузування і булінг є різними явищами, і відмінність полягає в чиннику частотності: глузування є одноразовою дією, булінг – повторювальною. Особливу увагу приділено ролі пресупозиції як одного з ключових факторів правильної інтерпретації адресатом непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування.

Метою статті є аналіз лексико-семантичних і стилістичних засобів, які слугують засобом вираження прямих і непрямих мовленнєвих актів агресивного глузування в повсякденному мовленні. Докладно розглянуто механізм, як позитивний за прямим значенням мовленнєвий акт глузування декодується в агресивний внаслідок наявності вербальних і невербальних маркерів. Пресупозиція такого мовленнєвого акту глузування допомагає адресатові інтерпретувати його як агресивне. Доведено, що непрямий мовленнєвий акт агресивного глузування вимагає значно більших когнітивних зусиль для його коректної інтерпретації з боку адресата.

Отримані результати дозволяють встановити, що прямий мовленнєвий акт агресивного глузування є мовленнєвим актом, у якому міститься іллокутивна сила поглузувати, принизити і викликати реакцію у відповідь з боку адресата. Визначальними рисами цього типу мовленнєвого акту є вживання лексичних одиниць, що містять образливу конотацію, уїдливі ремарки, гіперболізовану інформацію, що безпосередньо стосується адресата, передражнювання мовлення адресата, вживання особових займенників. Непрямий мовленнєвий акт глузування є таким, що містить непряму іллокутивну силу поглузувати, образити і викликати в адресата реакцію у відповідь. Для досягнення комунікативної мети адресант вдається до засобів непрямой комунікації: іронії, метафори, алюзії, натаю тощо. Невербальні контекстуалізаційні маркери та рівень соціальних відносин між співрозмовниками дають змогу адресатові зрозуміти справжнє значення такого непрямомовленнєвого акту.

**Ключові слова:** агресивне глузування, булінг, прямий мовленнєвий акт агресивного глузування, непрямий мовленнєвий акт глузування, пресупозиція, іллокутивна сила, вербальний маркер, невербальний маркер, лексико-стилістичні засоби.

**Вступ.** У сучасних прагматичних студіях глузування розглядається як таке мовленнєве явище, що може бути за своєю природою як агресивним, так і таким, що об'єднує співрозмовників і зміцнює соціальні зв'язки між ними. У наукових розвідках стверджується, що і дружнє, і образливе глузування містять агресивну складову, завдяки чому мовленнєві акти глузування є по суті гумором, що принижує співбесідника (Drew, 1987; Dynel, 2008; Hay, 1995a, 1995b, 2000; Martineau, 1972; Straehle, 1993;). Таким чином, різниця між дружнім і агресивним глузуванням полягає в інтенції адресанта і правильного декодування цієї ж інтенції адресатом: принизити або, навпаки, зблизитися з адресатом шляхом отримання задоволення від участі в глузливій комунікації і, як результат, задоволення від гумору, що вона несе.

Слід зазначити, що межу між агресивним глузуванням і булінгом важко визначити (Bishop Mills, 2009). У нашому дослідженні ми розглядаємо глузування як одноразове явищем, тоді як булінг має багатократну природу і адресується тому самому адресатові. Також глузування, на відміну від булінгу, який завжди агресивний, може варіюватися від невинного гумористичного і дружнього висловлення до відкрито образливого.

Дружнє ж глузування має на меті зблизити інтерлокуторів незалежно від того, у якій формі мовленнєвого акту воно подається: прямій чи непрямій. Пресупозиція глузливого висловлення, інтенція мовця, контекстуалізаційні вербальні і невербальні маркери тощо сигналізують адресату, що висловлення дружнє і має на меті зміцнити соціальні зв'язки між співрозмовниками.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Зацікавлення агресивним глузуванням почало зростати за останні три десятиліття, що відбулося на фоні масованих розстрілів одними учнями інших в американських школах (Leary, 2003).

Суспільство в намаганні протидіяти таким жахливим трагедіям почало вдаватися до вивчення булінгу й агресивного глузування як його попередника. Таким чином агресивне глузування активно досліджується на всіх рівнях мови: від слова до тексту (Boxer & Cortes-Conde, 1997; Dynel, 2011; Eder, 1993). Особлива увага дослідників приділяється мовленнєвій реалізації агресивного глузування, яке спрямоване на примусове вилучення жертви із соціального кола на рівні класу, групи друзів, робочого середовища тощо. Слід зазначити, що примусове вилучення із соціального кола завдає постраждалому надзвичайного дискомфорту і навіть моральної шкоди. У низці досліджень зазначається, що навіть сама згадка про соціальну ізоляцію змушує жертву агресивного глузування страждати (Eder, 1993; Hay, 1995, 2000; Keltner, 1998, 2001). Однак наразі відсутній системний і комплексний лексико-семантичний

і прагматичний аналіз особливостей перебігу агресивного мовленнєвого акту глузування в щоденному спілкуванні.

**Метою** статті є аналіз механізму утворення прямого і непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування, невербальних компонентів інтеракції, що відіграють вирішальну роль в інтерпретації адресатом непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування, пресупозиційних знань, з якими інтерлокутори вступають у комунікацію.

**Завдання** дослідження полягають:

- у виокремленні детермінантних рис прямого і непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування;
- у виявленні контекстуалізаційних маркерів, що є невід'ємними елементами мовленнєвих актів агресивного глузування;
- у встановленні ролі пресупозиції як важливого фактора в правильній інтерпретації адресатом мовленнєвого акту агресивного глузування;
- в описі лексико-семантичних особливостей мовленнєвих актів агресивного глузування.

**Методи та методологія проведення дослідження.** У нашому дослідженні ми спиралися на комплексну методику дослідження прямого і непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування з погляду прагматичного й лексико-семантичного аналізів. Було залучено методи (*дедукція, індукція, метод суцільної вибірки, описовий метод*), які мають загальнонауковий характер для окреслення теоретичної бази дослідження й структурування фактичного матеріалу і розкриття ключових положень наукової роботи. *Дискурс-аналіз* впроваджувався задля опису структури й механізму утворення прямого і непрямого мовленнєвого акту глузування. *Контекстуальний аналіз* застосовувався для визначення впливу лінгвальних та екстралінгвальних факторів на глузливу комунікацію. *Прагмалінгвістичний метод* використовувався для опису комунікативної поведінки інтерлокуторів і детермінації їхніх справжніх інтенцій. За допомогою *актомовленнєвого аналізу* нами було визначено прагматичні особливості реалізації прямого і непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування у повсякденній комунікації.

**Виклад основного матеріалу.** У нашому дослідженні ми класифікуємо підтипи мовленнєвого акту глузування з огляду на критерій характеру, якого набуває глузливе висловлення безпосередньо в ході інтеракції: дружнього або агресивного. Дружнім ми вважаємо такий мовленнєвий акт глузування, іллокутивною метою якого є солідаризація учасників комунікації. У такому випадку агресивний такий мовленнєвий акт глузування, іллокутивною метою якого є принизити і відсторонити жертву від кола співрозмовників. Розглянемо мовну реалізацію агресивного глузування. Під час дослідження нами було виявлено, що агресивне глузування як прояв вербальної агресії набирає форми прямих і непрямих мовленнєвих актів, які відповідно мають експліцитне чи імпліцитне іллокутивне значення принизити, висміяти співрозмовника.

*Прямий мовленнєвий акт* – такий вид мовленнєвого акту, де іллокутивна мета безпосередньо наявна в мовному оформленні висловлення, тобто форма висловлення відповідає його змісту (Searle, 1979, p. 34). Для розуміння значення прямого мовленнєвого акту достатньо “почути” висловлення, щоб зрозуміти його пропозиційний зміст. На нашу думку, прямий мовленнєвий акт знаходить свою реалізацію в таких типах дискурсу (напр., медичний, науковий тощо), де помилка в розумінні співрозмовника є неприйнятною і може призвести до негативних наслідків, можливість помилкового розуміння має бути максимально зниженою. Водночас слід зазначити, що прямий мовленнєвий акт часто недоцільний за критерієм увічливості.

Також прямий мовленнєвий акт характеризується семантичною простотою, що унеможливує створення метафори, іронії, натяку тощо на його базі (Searle, 1975, р. 60).

Рухомий, гнучкий характер відношень між формою і змістом характерний для прагматики мови. Висловлення, що містить ознаки одного прагматичного типу, у мовленнєвій реалізації може набувати іллокутивну силу іншого типу. Широке використання непрямих мовленнєвих актів пояснюється бажанням адресанта знизити категоричність висловлення, передати інформацію, яку з певних причин недоречно виражати експліцитно. Але, на відміну від прямих мовленнєвих актів, тут з'являється складність інтерпретації значення непрямого мовленнєвого акту, адже адресатові необхідно прикласти додаткових зусиль і самому вивести іллокуцію висловлення – те, що адресант хотів сказати. В такому випадку автор висловлення передбачає, що не лише мовні знання співрозмовника, а й немовні (вміння декодувати невербальні сигнали партнера по комунікації, підсвідоме знання принципів комунікації і загальний рівень знань, рівень інтелекту, пресупозиційні знання) дозволять правильно розпізнати зміст непрямого мовленнєвого акту. Звичайно, ми передбачаємо, що існують випадки, коли автор висловлення заздалегідь знає, що загальний рівень знань не дозволить адресату непрямого мовленнєвого акту правильно зрозуміти імпліцитний зміст висловлення. В такому випадку адресант переслідує певні комунікативні цілі.

Отже, валідним є класифікувати мовленнєві акти глузування на прямі і непрямі. Беручи до уваги визначення прямого і непрямого мовленнєвого акту, спробуємо описати прямий і непрямий мовленнєвий акт агресивного глузування. *Прямий мовленнєвий акт агресивного глузування* є прозорим, оскільки іллокутивна мета скривдити адресата безпосередньо наявна в лексико-синтаксичній структурі висловлення. У *непрямому мовленнєвому акті агресивного глузування* спостерігається розбіжність (конфлікт) між змістом і формою: для виведення іллокутивного значення потрібні додаткові зусилля з боку адресата такого висловлення.

Зазначимо, що дружнє глузування стає агресивним у тому випадку, коли під глузування підпадають характеристики, що мають для учасників спілкування велику особистісну цінність (Keltner, 2001, р. 1237).

Як уже згадувалося раніше, у прямому мовленнєвому акті іллокутивну мету висловлення можливо вивести з його лексико-семантичної структури, тобто його значення перебуває на поверхневому рівні (його “чутно”, якщо комунікація відбувається в усній формі, і “видно”, якщо комунікація проходить письмово). У нашому дослідженні прямим мовленнєвим актом агресивного глузування ми називаємо такий різновид прямого мовленнєвого акту, що містить експліцитну іллокуцію висміяти, принизити й спровокувати адресата на реакцію у відповідь з метою продовження глузливої комунікації. Головними рисами прямого агресивного мовленнєвого акту глузування є: а) наявність лексичних одиниць з образливою конотацією (наприклад, прізвиська), б) порівняння з предметами, що викликають негативні асоціації, в) принизливі коментарі; г) гіперболізація (рис, фактів, подій тощо), що відображено в лексичних одиницях; г) словесне передражнювання; д) наявність вказівного й особистого займенників. У статті Кельтнера ми знаходимо підтвердження нашої думки, що в реальній комунікації емотивний бік агресивного обміну висловленнями маркується різними засобами вербальної експресії: від лексичних інвективів, лайливих слів до образливої лексики, що принижує честь і гідність (Keltner, 2001, р. 1238). Вербальна агресія розглядається як форма емотивного впливу мовця на свого партнера з інтеракції. Нагадаємо, що емотиви – це одиниці

мови, у семантиці яких наявний емоційний складник у вигляді семантичної ознаки (семи, конкретизатора значення), що слугує вираженню емоційного ставлення чи стану мовця (Лелет, 2021, с. 107). Отже, через вживання адресантом емотивів з інвективним значенням принижується честь і гідність співрозмовника, відбувається порушення етичних норм спілкування, яке є проявом вербальної агресії.

Слід додати, що стан відносин, у якому перебувають співрозмовники, впливає на інтерпретацію мовленнєвого акту адресатом як у випадку з прямим мовленнєвим актом агресивного глузування, так і з непрямим. Для успішності мовленнєвого акту глузування (як прямого, так непрямого) важливими є прагматичні міжособистісні пресупозиції, з якими співрозмовники входять у мовленнєвий контакт. Розглянемо приклад:

*I couldn't help but think back to my childhood days where my friends would tease me about how ugly I was and how no boys in the neighborhood liked me because I was a little on the chubby side. Well, one day, while I was visiting a friend that lived on Mario's block, he [Mario] came with a bunch of other girls and boys from the neighborhood. They went on playing the game in which Mario had kissed most of the girls already. When it was my turn to be kissed, he hesitated. Instead of kissing me, he turned to the boy and said, "I'm not kissing her because she'll probably get pregnant and say her ugly kids are mine." Everyone laughed. I didn't want to cry in front of everyone so I laughed too.* (Coleman, 2012, p. 43).

Маріо глузує з дівчинки, кажучи, що не буде з нею цілуватися, тому що тоді вона може народити від нього потворних дітей. У цьому прямому мовленнєвому акті глузування наявними є такі характерні ознаки агресивного глузування: а) лексична одиниця "ugly", що вживається стосовно жертви глузування; б) говоріння про жертву глузування в третій особі (особовий займенник *she*) за її безпосередньої присутності; в) принизливий коментар "*she'll probably get pregnant and say her ugly kids are mine*". Розмова має місце між однолітками молодшого шкільного віку, яким притаманно (через особливості вікового розвитку) експліцитна комунікація (Keltner, 1998, p. 1235) і предметом є глузування із зовнішніх недоліків адресата. Таким чином, пресупозицією мовленнєвого акту глузування є зовнішній вигляд дівчинки і небажання інших приймати її в товариське коло. Те, що перед нами мовленнєвий акт глузування, підтверджується сміхом усіх учасників інтеракції, зокрема й жертви глузування, яка намагається таким способом не розплакатися. Жертва глузування постає центром, навколо якого розгортається глузлива комунікація. Згідно з дослідженням Д. Боксер і Ф. Кортес-Конде, вирішальною особливістю мовленнєвого акту глузування є направленість глузливого жарту на когось із присутніх під час інтеракції (1997, p. 279). Про агресивність наведеного прямого мовленнєвого акту свідчить реакція адресата ("*I didn't want to cry in front of everyone so I laughed too.*"), оскільки агресивний вербальний акт має прагматичну мету принизити, емоційно знищити, доклати адресата. Перлокутивним ефектом прямого мовленнєвого акту глузування є відчуття приниження і емоційного пригнічення адресата.

Відкрите порівняння об'єкта глузування з речами, що викликають негативні асоціації, також належить до прямого агресивного мовленнєвого акту глузування.

*Someone tapped me hard on my shoulder. I spun around. It was Joe.*

*"How's dimples, little-little boo-boo!" he asked taunting.*

*"Stop calling me that," I said.*

*"Now don't get so excited," he sneered teasingly. "It makes your face look like a tomato – a tomato with worm holes."*

*"Maybe! But I don't have such ginger hair that makes everybody sick as you do"* (Wishinsky, 2005, p. 9–10).

У цьому прикладі глузування набуває мовленнєвого акту квесетиву з іллокуцією експресиву з номінацією адресата, яка викликає негативні асоціації (“*little-little boo-boo*”). Квесетив у цьому випадку не передбачає отримання відповіді на запитання, адже не несе інформації про реальний стан справ співрозмовника, а слугує засобом встановлення контакту. З цього випливає, що перед нами метакомунікативне питання. Метакомунікативне питання (Чхетіані, 2009, с. 139) відрізняється від звичайного тим, що не містить запиту пропозиціонально значущої інформації. Адресант має на меті не отримати знання про стан справ жертви, а встановлює негативний за характером сприйняття контакт. Адресант називає жертву маленьким дурником *little boo-boo*, припускаючи, що це спровокує в адресата негативні емоції. Таким чином, комунікативна мета скривдити адресата досягнута, що впливає з перлокутивного ефекту: “*Stop calling me that*” – адресат дратується. Однак це не зупиняє нападника і він продовжує глузувати з жертви, говорячи, що ямочки на щоках хлопчика мають схожість з помідором із червоточинами – порівняння з об’єктом, образливим за характером. Пресупозицією мовленнєвого акту є особливості зовнішності об’єкта глузування і його несприйняття нападниками як члена колективу. Глузування містить лексико-семантичні компоненти, що посилюють дію один одного. По-перше, ініціатор глузування називає свого однолітка *little*, що понижує соціальний статус інтерлокутора через застосування мейозису; по-друге, *boo-boo* є образливим прізвиськом “дурник”. Таким чином, стає очевидним, що в молодшому шкільному віці дітям притаманне експліцитне агресивне глузування, що виражається наявністю образливих прізвиськ, виражених загальними іменниками, і порівняння з об’єктами, що провокують негативні емоції, оскільки рівень розумового розвитку не дозволяє піддавати аналітичному аналізу особистість жертви і вибудовувати на цьому глузування (Rees & Noble, 1985, p. 24). Отже, діти глузують з того, що бачать. Т. Д. Чхетіані зазначає, що в основі образливих прізвиськ лежать певні недоліки фізичного й ментального характеру, що наявні в об’єкта, з якого глузують (Chkhetiani, 2009, p. 138). Процес вигадкування прізвиськ є творчою рисою комунікативної діяльності дітей, яка приносить їм задоволення. Жертва глузування активно реагує на глузування однолітка, переходячи в контрнаступ. Це свідчить про значний вплив мовленнєвого акту глузування на адресата, що проявляється в перлокутивному ефекті емоційного збудження і прагненні здійснити “удар” у відповідь: жертва захоплює комунікативну ініціативу і глузує у відповідь.

Низка дослідників наголошують на тому факті (Drew, 1987, p. 219; Haugh, 2017, p. 209; Keltner, 2001, p. 235), що явище глузування тісно пов’язане з поняттям гіперболізації – перебільшення. Ми підтримуємо цю думку і додаємо, що гіперболізація в мовленнєвому акті глузування реалізується через наявність лексичних одиниць і синтаксичних конструкцій (градація, повторення) зі значенням перебільшення. В агресивному неприкритому мовленнєвому акті глузування перебільшення стосується негативних рис, притаманних жертві глузування. Тому прямий мовленнєвий акт глузування сприймається як агресивний – адресат відразу розпізнає лексичні одиниці чи їхні деривативи, що мають додаткове пейоративне конотативно-стилістичне забарвлення. Наступний приклад ілюструє цей факт:

[Однокласники обговорюють свої контрольні роботи]:

*“I saw your paper.” Said Violet.*

*“Who said you could?” asked Jane.*

*“If you don’t want people to see your most stupid spelling in our class, you should cover your paper up.” Teased laughingly Violet.*

*“You’re so stupid that you’ve copied them” Jane snapped vigorously (Wishinsky, 2004, p.7).*

Вайолет глузує з орфографічного диктанту однокласниці. Ініціатор глузування вказує на найнижчий рівень розумових здібностей серед учнів усього класу в адресата-жертви. Пресупозицією в цьому випадку є заздрість Вайолет до Джейн і бажання принизити її. Експліцитна негативно-оцінювальна номінація жертви глузування стає можливою через використання адресантом-нападником образливої лексики (“*your most stupid spelling*”): гіперболізація низького рівня розумових здібностей реалізується за допомогою вживання найвищого ступеня порівняння прикметника “*most stupid*”. Гіперболізація в мовленнєвому акті підкріплюється кількісною конкретизацією “*in our class*” – береться максимальна кількісна межа для порівняння один vs всі, де клас постає мікросвітом. Джейн, будучи спровокованою образливим глузуванням, перехоплює комунікативну ініціативу і висміює однокласницю у відповідь. Оборонне глузування жертви будується на обігруванні репліки нападника “*You’re so stupid that you’ve copied them*” *Jane snapped vigorously*”. Цікаво те, що дівчата навіть не намагаються захистити обличчя одна одній. Це виявляється у використанні актів, що загрожують позитивному обличчю співбесідника і сигналізують про відмову адресанта і адресата піклуватися про почуття і бажання один одного. У нашому випадку і нападник, і жертва дають негативну оцінку стосовно позитивного обличчя співрозмовника. Це виражається у формі прямого мовленнєвого акту, що вказує на те, що адресантові не подобаються особистісні якості адресата.

Наступною характерною рисою прямого мовленнєвого акту глузування є повтор лексичних і синтаксичних одиниць зі значенням висміювання / глузування і приниження. Повтор є прагматично значущим: підвищується емоційно-експресивне значення лексичних і синтаксичних одиниць. Це, у свою чергу, означає вихід за норми буденної комунікації через порушення максими кількості, і саме тому має значний вплив на адресата, що виявляється в його зацікавленні, здивуванні, зміні емоційного стану, а у випадку з агресивним глузуванням – в емоційному пригніченні й відчутті образи:

*Mister Blackwell chuckled. “Tell me, Lady Seymour, did you manage to get into that frock of yours unassisted, or did you need a slew of maids to help? You have become a real concubine? And once you wanted to be a devotional wife... Now a beautiful concubine of a reach man. Now a woman without future in our society.”*

*Involuntarily her hand went to the trail of buttons on her dress. She gnashed her teeth when she realized he was mocking her.*

*“You also have been living off the coin of others, sir. Your father was an earl’s son. That makes you as connected to the indulged upper class as I.”* (Smith, 2011, p. 50)

Контактне формальне звертання *Lady Seymour* використовується як тактика включення, індексує негативну ввічливість (ввічливість дистанціювання). Такий початок діалогу налаштовує адресата на офіційну розмову, в якій до нього будуть виявляти повагу. Але адресант замість цього починає говорити про досить інтимні речі, стосовно одягу адресата, іронічно запитує, чи жінці допомагала сила-силенна прислуг, коли вона одягалася. Цим самим нападник завдає шкоди обличчю жертви. Вводячи в оману жінку використанням високого стилю мовлення для висміювання, чоловік продовжує вже відкрито глузувати з жінки. Його мовлення набуває фактично-статистичної інформації задля ефекту надання словам правдивості і з метою маніпулювання думкою адресата: оповідь про минуле, теперішнє й майбутнє жінки. Повтор номінативної лексики з експліцитною негативною оцінкою ‘*a concubine*’ (‘коханка’), використання стилістичного прийому антитези ‘*Once... Now...*’ у поєднанні з невербальним контекстуалізаційним маркером ‘*he chuckled*’ свідчить про прагнення нападника підвищити експресивність прямого мовленнєвого

акту глузування. Про успішність мовленнєвого акту глузування свідчить його перлокутивний ефект, що проявляється в емоційному дискомфорті жертви *"She gnashed her teeth when she realized he was mocking her."* Зі свого боку жінка реагує на провокацію: вона починає звинувачувати нападника у відповідь.

Наступним проявом реалізації прямого мовленнєвого акту агресивного глузування є передражнювання співбесідника. Під передражнюванням ми розуміємо імітацію вербальної і невербальної складової мовлення адресата в гіперболізованій манері. При цьому такий мовленнєвий акт здебільшого супроводжується імітацією невербальних компонентів мовлення об'єкта глузування. Автор прямого мовленнєвого акту агресивного глузування імітує жертву та її висловлення.

*"I don't care what it is," said Kate. "I just want to win."*

*"I J-U-S-T W-A-N-T T-O W-I-N!" Violet teasingly imitated her with a cruel laughter that united everybody, except for Kate who was desperate.*

*"You can tease me but this is me who will win the spelling competition"* (Whishinsky, 2012, p.7).

У прикладі Вайолет глузливо імітує висловлення Кейт. Перше з глузливих висловлень нападника є прямим мовленнєвим актом агресивного глузування, що за змістом точна копія мовленнєвого акту жертви глузування, але такі фонаційно-кінетичні показники, як навмисна пролонгація (гіперболізація у вимові) звуків під час вимови і сміх, вказують на передражнювання слів співбесідника. Мовленнєвий акт глузування, автором якого є Вайолет, порушує принцип кооперації П. Грайса, а саме максимуму кількості: висловлення нічого нового не привносить до комунікації. З цього випливає, що автор мала інтенцію образити дівчину, глузуючи з неї (порушення норми має прагматико цільовий характер). Жертва глузування, будучи спровокованою таким висміюванням, активно захищається, стверджуючи, що саме вона перемає в грамотності письма. Пресупозицією мовленнєвого акту глузування є прагнення Кейт до перемоги і заздрість Вайолет й оточуючих до неї. Те, що перед нами приклад прямого мовленнєвого акту агресивного глузування, підтверджує наявність перлокутивного ефекту: адресат не сприймає ситуацію як смішну і почувається розгубленим.

Наступною важливою рисою прямого мовленнєвого акту агресивного глузування є надмірне вживання демонстративних і присвійних займенників при повному ігноруванні інших форм звертання:

*An older boy shouted, "Hey, you! You, cry, baby! You cry! Don't you want to run to your mummy!" and Taylor started to cry* (Carson, 2005, p. 7).

Перед нами приклад, що ілюструє агресивне глузування: старший за віком хлопчик висміює молодшого за його прив'язаність до матері *"матусин синочок"*, тим самим змушуючи малого заплакати. Наявність великої кількості демонстративних займенників виконує функцію виокремлення і відчуження жертви глузування від кола інших учасників комунікації: виникає протиставлення *всі vs жертва*.

Характер відношень між формою і змістом у мові не стабільне, а має гнучкий характер, що особливо чітко простежується в прагматичі висловлення (Searle, 1979, p. 24). Висловлення, що за формальними ознаками належить до одного прагматичного типу, у мовленні набуває іллокутивної сили іншого типу. В такому разі ми маємо справу з непрямыми мовленнєвими актами.

Непряма комунікація є значно ускладненою, оскільки смисли, що містяться в непрямому мовленнєвому акті, не є безпосередньо наявними у висловленні і потребують додаткових інтерпретаційних зусиль зі сторони адресата (Searle, 1979, p. 23). У непрякій комунікації порівняно з прямою відбувається певна "компенсація",

що виявляється в появі таких носіїв і чинників значення, як невербальні елементи інтеракції (фонаційні сигнали: зміна характеристик голосу; кінетичні сигнали: рухи голови й очей, міміка обличчя, поза співбесідника), урахуванні екстралінгвальних факторів (знання про адресанта: вік, стать, освіта, інтелект, ієрархічні відносини між комунікантами; місце і час перебігу комунікації тощо). Слід зазначити, що елементи непрямой комунікації наявні й у прямих мовленнєвих актах, але вони не мають такого важливого смислового навантаження – головним є вербальний компонент як носій семантичного і прагматичного значення.

Непрямий мовленнєвий акт агресивного глузування є формою імпліцитного вираження закладеного в нього глузливого за характером змісту. Таким чином, ми визначаємо непрямий мовленнєвий акт агресивного глузування як такий, що містить імпліцитну ілюкцію висміяти, принизити й спровокувати адресата на реакцію у відповідь з метою продовжити глузування.

Непрямий мовленнєвий акт агресивного глузування експлуатує такі засоби непрямой комунікації, а саме: іронію, метафору, алюзію, натяк, гру слів тощо. Всі ці засоби непрямой комунікації будуються на навмисному порушенні експлуатації максими якості принципу кооперації за Г. П. Грайсом (Grice, 1975, p. 42). Цікаво, що непрямі засоби комунікації характерні для дорослих, діти ж послуговуються загалом засобами прямої комунікації (Keltner, 1988, p. 1233). Це відбувається через особливості вікового і розумового розвитку. Як і всі інші види непрямой комунікації, ці засоби мають змістовно ускладнену природу, тому при інтерпретації засобів непрямой комунікації адресат потребує додаткових зусиль: розуміння контексту, залучення фонових знань і загальних принципів мовленнєвої інтеракції (Searl 1979, c. 21).

У нашому дослідженні ми розглянемо випадки, коли непрямий мовленнєвий акт агресивного глузування виражається такими мовленнєвими засобами, як: а) іронія; б) метафора; в) алюзія; г) натяк; д) словесний каламбур. Розглянемо кожний окремо.

*Іронічне значення* – це значення одиниці мови будь-якого рівня, пряме значення якого або стилістична забарвленість не збігається з природою денотата, до того ж іронія лише тоді є такою, якщо в контексті є певні формальні ознаки, що сигналізують про наявність протилежного смислу висловлення. В усному спілкуванні такими маркерами є інтонація і паралінгвістичні засоби – міміка, вираз обличчя, жести (Wilson et al., 2012, p.124).

Визначити наявність агресивного іронічного глузування можна за такими ознаками: а) очевидно є розбіжність між значенням слів і тим значенням, яке вони одержують у реальних умовах спілкування (у контексті); б) просодією, яка супроводжує іронічне глузливе висловлення і сигналізує адресату про те, що іронія наявна у висловленні мовця, наприклад:

*“Harry jumped up to his feet just as a jeering voice floated across the lawn.*

*“I know what day it is,” sang Dudley, waddling toward him.*

*“What?” said Harry.*

*“I know what day it is,” Dudley repeated, coming right up to him.*

*“Well done,” sneered Harry. “So you’ve finally learned the days of the week” (Rowling,*

2000, p. 9).

Гаррі Поттер іронічно глузує зі свого співрозмовника, висміюючи його розумові здібності. Прислівник *“finally”* активізує семантичну пресупозицію: певну дію здійснювали протягом довгого часу і отримали результат лише після багаторазового повтору. Прагматичною міжособистісною пресупозицією даного мовленнєвого акту є знання Гаррі про складність для Дадлі запам’ятовувати назви днів тижня, які всім добре відомі. Слід зазначити, що конверсанти перебувають в антагоністичних

відносинах. Якщо дешифрувати пряме значення мовленнєвого акту, то воно є змістовно позитивним. При трактуванні імпліцитної інформації, про яку сигналізує фонаційний супровід висловлення адресантом, розкривається інтенція мовця висміяти співрозмовника. Висміюванням (sneered) мовець сигналізує про іронічний характер висловлення і цим самим прагне, щоб адресат правильно декодував інтенцію. Якщо адресат не зрозуміє закладеного змісту, то інтенція адресанта не реалізується і мовленнєвий акт глузування є не успішним. Таким чином фонаційні засоби є змістотворчими для непрямих мовленнєвих актів агресивного глузування: інтонація нападника модифікує значення висловлення на прямо протилежне: з прямого висловлення на непряме. Визначальним фактором успішності такого висловлення є вміння адресата “зчитувати” інтонацію іронічного глузування. Вміння розпізнавати паралінгвістичні засоби залежить від наступних чинників: попереднього життєвого досвіду адресата, інтелекту, мовної і мовленнєвої компетенції, загально соціальних і особистісних параметрів (вікових, гендерних тощо).

Окрім іронії, іншим засобом непрямой комунікації, яке широко експлуатує глузування, є метафора. Метафора являє собою вторинну номінацію, що базується на схожості, спільності (реальній чи уявній) об’єкта номінації з тим об’єктом, назва якого переноситься на об’єкт номінації (Коломієць, 2019, с. 92). Розглянемо наступний приклад:

*“We can’t record every crazy sod who rings up and asks what the bloody time is, you know that! But we can prove that it was him!” shouted Strange.*

*“Not much to go on. You try to build a case having few grams of evidence.” chuckled Morse*

*“I strongly recommend you to keep your hands away from this case!” (Dexter, 1999, p. 16).*

Стрейндж, слідчий, розлючено заявляє, що може довести причетність звинуваченого до злочину. Морс, приватний детектив, який допомагає вести розслідування, стверджує, що слідчий не має достатньо доказів для звинувачення. При цьому Морс імпліцитно глузує із співрозмовника, на що вказує непряма критика, яка супроводжується хіхіканням останнього, про неспроможність побудувати звинувачення. Присупозицією цього мовленнєвого акту є знання Морса про недостатню професійну кваліфікацію Стрейнджа. У непрямому мовленнєвому акті агресивного глузування присутня метафора: значення “недостатності” переноситься за ознакою схожості (“*few grams of evidence*”), що у свою чергу викликає семантичні пресупозиції, де “багато – це добре, мало – це погано”. Викликаючи у жертви сильні негативні емоції через її неспроможність розкрити кримінальну справу, нападник провокує співрозмовника до бурхливої реакції у відповідь.

Алюзія часто постає засобом вираження глузливої інтенції. Алюзія – це використання певного елемента з іншого тексту, що слугує відсилкою до текст-джерела, який є знаковим для ситуації і функціонує як засіб для ототожнення певних фіксованих характеристик (Коломієць, 2019, р.8). Інтерпретація алюзії потребує певних фонових знань, так як адресат має правильно дешифрувати закладене значення, яке є прецедентним за своїм використанням. Джерелами інформації слугують “прецедентні тести”: фольклор, твори національної літератури всіх жанрів, твори світової класики, біблійні тексти, афоризми, висловлення відомих людей тощо. Алюзія, яка через свою прецедентну природу потребує додаткових інтелектуальних знань для правильної інтерпретації, є притаманна для спілкування, що має місце серед дорослих. Розглянемо непрямі мовленнєві акти глузування, що базується на алюзії як мовному засобі непрямой комунікації:

[Нова друкарка звертається до свого начальника]:

*"I could do with bi' o' that sexual ha'rassment!" confessed Sharon, the latest and youngest tyro in the typing pool.*

*"You mean sexual 'harassment, I think. As you know, we usually exercise the recessive accent in English; and much as I admire our American friends, we shouldn't let them prostitute our pronunciation, young yankee! You have a lot of Rembos but no Shakespeare!"*

*He had spoken quietly but a little cruelly and with a smile; and the uncomprehending Sharon was visibly hurt.*

*"Pompous prick! Who the hell does he think he is?" she'd asked when he has gone (Dexter, 1999, p. 43–44).*

Начальник висміює акцент американців, які, на його думку, знущаються над класичною англійською вимовою. Репліка адресується новій машиністці, яка поставила наголос у слові на американський манер. При цьому начальник жорстоко глузує, що у американців є багато героїв на зразок Рембо і жодного Шекспіра. Ця алюзія належить до історично-культурного контексту і активізує відповідні пресупозиційні знання комунікантів про американського кіногероя, детермінуючою рисою якого є фізична міць, і англійського літературного генія. Таким чином адресант глузливого висловлення протиставляє імпліцитно негативно-оцінювальну (Рембо) й імпліцитно позитивно-оцінювальну (Шекспір) номінації, що мають своїми референтами відповідно американців й англійців. Через референційну апеляцію до культурних цінностей, адресант узагальнює індивідуальні і конкретно-ситуаційні характеристики двох індивідів, трансформуючи їх на міжкультурний рівень. Також начальник підкреслено позитивно (*"much as I admire our American friends"*) пояснює дівчині своє бачення фонетики англійської мови у зрізі міжкультурного зіткнення, зневажливо називаючи її *"young yankee"* і з лексико-семантичного ряду дієслова *"експлуатувати"*, обирає такий, що має різко негативну конотацію *"to prostitute."* Співставлення мовних реєстрів додатково посилює глузливий ефект. Невербальний кінетичний контекстуалізаційний маркер, а саме: посмішка адресанта, є підтвердженням на користь інтерпретування висловлення як глузливого. Причиною мовленнєвого акту глузування є обурення начальника-англійця неправильною вимовою американки з точки зору британців. Отже, таке звертання носить зневажливий агресивний і осуджуючий характер: адресант імпліцитно висміює мову адресата. Перлокутивний ефект полягає у відчутті дівчиною приниження.

Наступним засобом вираження непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування є натяк як тип алюзії. Натяк – це такий спосіб непрямої передачі інформації, який з формальної точки зору базується на ускладненні опису інформації мовними формами, а зі змістової – допускає варіативність реконструкції змісту в процесі вгадування (Коломієць, 2019, р. 8). В основі декодування змісту натяку лежать нерегулярні правила вираховування змісту і використання знань адресата про світ або про конкретну проблемну ситуацію, яка обговорюється у дискурсі. Водночас натяк формує альтернативний рівень змісту висловлення, нерозуміння якого *не веде* до комунікативної невдачі у розумінні основної частини повідомлення. Натяк є засобом імпліцитного мовленнєвого впливу, що ускладнює точну передачу вербальної форми змісту повідомлюваного. Тому саме здогадка адресата відіграє вирішальну роль у розумінні натяку. Здогадка передбачає, що читач має сам дійти до певних висновків за допомогою неповних даних, по редукованому способу мовного вираження змісту натяку. Вважається, що суть натяку полягає в тому, що адресат повинен підозрювати наявність прихованого наміру, наприклад, намір розкрити певні переконання (Коломієць, 2019, с. 30). Намір, який має людина, що

говорить натяками, по суті не є передбаченим для відкритого впізнання. В цьому випадку автор агресивного глузливого висловлення має на меті висміяти адресата, але таким чином, щоб жертва сама здогадалася, що з неї глузують. Адресант створює два виміри висловлення, які можуть існувати незалежно один від одного: пряме значення мовленнєвого акту натяку містить повноцінне значення, яке залишається доступним для будь-якого адресата. Значення непрямого мовленнєвого акту, яке містить натяк, формує альтернативний семантичний простір тексту, що доступний лише посвяченим і закритий для необізнаних. Розглянемо приклад:

Elaine [говорячи з однокласниками, хитро посміхаючись]: *You should have seen what Mary's been doing.*

Mary: *Shut up* (Eder, 1991, p. 125).

Елейн і Мері знаходяться у не найкращих стосунках. Елейн натякає однокласникам, що мала місце певна подія, яка наразі відома лише Елейн і Мері. Наявними є два значення висловлення: перше зрозуміле оточуючим (Мері щось-таки цікаве робить), друге – лише посвяченому, тобто Мері. Елейн натякає про певні інтимні стосунки однокласниці, водночас глузуючи з неї, адже Мері не бажає, щоб трапився витік інформації. Висловлення Елейн порушує максимум кількості і таким чином активує імплікатуру: а) я знаю про твої стосунки і можу розповісти про них іншим і б) я знаю про твоє небажання, щоб про це знали інші. Глузлива комунікація стає можливою завдяки наявності міжособистісних пресупозицій, що активуються у мовленнєвому акті.

Наступним засобом непрямої комунікації, яку експлуатує мовленнєвий акт глузування, є словесний каламбур (пан, гра слів). *Словесний каламбур* – це гумористична вербалізація, яка містить дві різні інтерпретації слів, словосполучень, ідіом. Це, в свою чергу, породжує неоднозначність мовленнєвого акту (Коломієць, 2019, р. 35). Загальний принцип змістовної взаємодії лексичних одиниць, які пов'язані формальною близькістю, визначаються і керуються комунікативно-прагматичною установкою мовця на досягнення певного комунікативно-змістового, семантичного й оцінювально-прагматичного ефекту в описі денотата. Досягнення цього ефекту мовцем у конкретних контекстуальних обставинах реалізується через механізм прив'язки до елементів єдиної денотативної ситуації двох (і більше) денотативно-різномірних одиниць. У каламбурі свідомо обігруються такі явища, як асиметрія мовного знаку: омонімія, полісемія, паронімія, оказіоналізми, алітерації, звукові асонанси тощо. Розглянемо приклад непрямого мовленнєвого акту глузування, де глузливий ефект стає можливим завдяки каламбуру:

(Джейн говорить подрузі про свої невдачі з працевлаштуванням. Стрейндж є присутнім при цій розмові):

*"I'm completely exhausted. I can't find a proper work for me."* Jane said. *Strange was always negative about the girl and didn't miss a chance to humiliate her teasingly.*

*"I have a few jokes about unemployed people.*

*But it doesn't matter: none of them work"* (Dexter, 2000, p. 45).

Стрейндж розповідає, що знає жарти про безробітних людей. Джейн є безробітною, і таким чином, вона також стає героєм жарту. Стрейндж навмисно ухиляється від переповідання жарту (*joke*), зазначаючи, що жоден з них не працює. Відбувається гра слів, адже з висловлення невідомо: не "працюють" жарти чи не працюють люди. Тут ми маємо справу із неоднозначністю, що будується на семантичній поліфункційності: одне слово чи граматична структура є релевантними одночасно у декількох контекстах. Таким чином каламбур стає можливим завдяки анафоричному займеннику *them*: анафорична неоднозначність займенника призводить до

неоднозначного співвіднесення займенника і його можливого антецедента. Так, через неоднозначну референцію особового займенника *them*, невідомо, чи автор висловлення має на увазі безробітних людей, чи жарти, які не спрацьовують, тобто не мають значення у даній ситуації. Пресупозицією мовленнєвого акту глузування є неспроможність Джейн знайти роботу і прагнення Стрейнджа поглузувати з дівчини. Виходячи з того, що стосунки між Стрейнджем і Джейн недружні, стає очевидним, що чоловік прагне принизити дівчину, поглузувавши з неї.

Таким чином підсумовуючи усе вище сказане, у нашому дослідженні було виявлено, що основними засобами вираження непрямого мовленнєвого акту агресивного глузування є іронія, метафора, алюзія, натяк, гра слів. Важливо зазначити, що характер мовленнєвого акту залежить від стосунків, які існують між співрозмовниками, набору пресупозицій і, безпосередньо, самої ситуації спілкування.

**Перспективи подальших досліджень** полягають в аналізі мовленнєвих актів глузування у світлі гендерного аспекту, аспекту соціального статусу, виявленні типів мовленнєвих актів у породженні глузливих висловлень, розмежуванні агресивного глузування і булінгу за чіткими критеріями.

### **Конфлікт інтересів**

Автор не має потенційного конфлікту інтересів, який би міг вплинути на рішення про опублікування цієї статті.

### **Використання штучного інтелекту**

Не використовувався.

### **ЛІТЕРАТУРА**

- Коломієць, І. (2019). *Стилістика української мови* (Теоретичні основи стилістики. Художньо-виразові засоби мовлення).
- Лелет, І. О. (2021). Емоційність vs емотивність: взаємозв'язок та розмежування понять. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія"*, 49(1), 106–110.
- Bishop Mills, C. (2009). The Good, the Bad, and the Borderline: Separating teasing from bullying. *Communication Education*, 58 (2), 276–301.
- Boxer, D., & Cortes-Conde, F. (1997). From bonding and biting: conversational joking and identity display. *Journal of Pragmatics*, 23, 275–295.
- Chkhetiani, T. D. (2009). Ukrainian nicknames in schoolchildren's discourse: semantic and pragmatic perspectives. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія Філологія*, 12 (2), 137–141.
- Drew, P. (1987). Po-faced receipts of teases. *Linguistics*, 25, 219–253.
- Dynel, M. (2008). No aggression, only teasing: The pragmatics of teasing and banter. *Lodz Papers in Pragmatics*, 4 (2), 241–261.
- Eder, D. (1991). The role of teasing in adolescent peer group culture. *Sociological Studies of Child Development*, 4, 181–197.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In Cole et al. (Ed.), *Syntax and semantics 3: Speech arts* (pp. 41–58). Academic Press.
- Hay, J. (1995). Only teasing. *New Zealand English Newsletter*, 9, 32–35.
- Keltner, D., Capps, L. M., Kring, A. M., Young, R. C., & Heerey, E. A. (2001). Just teasing: A conceptual analysis and empirical review. *Psychological Bulletin*, 127, 229–248.

- Leary, M. et al. (2003). Teasing, rejection, and violence: Case studies of the school shootings. *Aggressive Behavior* 29, 202–214.
- Martineau, W. (1972). A model for the social function of humour. In J. Goldstein et al. (Eds.), *The Psychology of Humour* (pp. 101–125). Academic Press.
- Mills, C. & Carwile, A. (2009). The Good, the Bad, and the Borderline: Separating Teasing from Bullying. *Communication Education* 58 (2), 276–301.
- Rees N. A., & Noble, V. (1985). *Who's who of nicknames*. London: George Allen & Unwind.
- Searle, J. (1979). *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*. Cambridge University Press, 183 p.
- Straehle, C. (1993). 'Samuel?' 'Yes dear?' Teasing and conversational rapport. In D. Tannen (Ed.), *Framing in Discourse* (pp. 210–229). Open University Press.
- Stucke, T. (2001). If you can't join them, beat them: Effects of social exclusion on aggressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 6, 1058–1069.
- Twenge, J. M. et al. (2002). If you can't join them, beat them: Effects of social exclusion on aggressive behavior. *Journal of Personality and Social*, 81 (6), 1058–69.
- Wilson, D. et al. (2012). Explaining irony. In Wilson D. (Ed.), *Meaning and Relevance* (pp.123–145), Cambridge University Press.

#### СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Carson, J. (2005). *Stop Teasing Taylor!* Treasure Bay Inc.
- Dexter, C. (1999). *The Remorseful Day*. Macmillan: BCA.
- Eder, D. (1993). "Go get ya a french!": Romantic and sexual teasing among adolescent girls. In D. Tannen (Ed.), *Gender and Conversational Interaction* (pp. 17–31). Oxford University Press.
- Rowling, J. (2000). *Harry Potter and the Chamber of Secrets*. Scholastic Paperbacks.
- Smith, C. A. (2011). *The Accidental Courtesan (A School For Brides Romance)*. Berkley.
- Wishinsky, F. (2004). *A Bee in Your Ear*. Washington: Orca Echoes.
- Wishinsky, F. (2005). *Dimples Delight*. Washington: Orca Echoes.

#### REFERENCES

- Kolomiets, I. (2019). *Stylistyka ukraïnskoi movy (Teoretychni osnovy stylistyky. Khudozhno vyrazovi zasoby movlennia)*.
- Lelet I. O. (2021). Emotsiïnist vs emotyvnist: vzaiemozviazok ta rozmezhuвання poniat. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. *Seriia "Filolohiia"*, 49 (1), 106–110.
- Bishop Mills, C. (2009). The Good, the Bad, and the Borderline: Separating teasing from bullying. *Communication Education* 58 (2), 276–301.
- Boxer, D., & Cortes-Conde, F. (1997). From bonding and biting: conversational joking and identity display. *Journal of Pragmatics*, 23, 275–295.
- Chkhetiani, T. D. (2009). Ukrainian nicknames in schoolchildren's discourse: semantic and pragmatic perspectives. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. *Серія Філологія*, 12 (2), 137–141.
- Drew, P. (1987). Po-faced receipts of teases. *Linguistics*, 25, 219–253.
- Dynel, M. (2008). No aggression, only teasing: The pragmatics of teasing and banter. *Lodz Papers in Pragmatics*, 4 (2), 241–261.
- Eder, D. (1991). The role of teasing in adolescent peer group culture. *Sociological Studies of Child Development*, 4, 181–197.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In Cole et al. (Ed.), *Syntax and semantics 3: Speech arts* (pp. 41–58). Academic Press.

- Hay, J. (1995). Only teasing. *New Zealand English Newsletter*, 9, 32–35.
- Keltner, D., Capps, L. M., Kring, A. M., Young, R. C., & Heerey, E. A. (2001). Just teasing: A conceptual analysis and empirical review. *Psychological Bulletin*, 127, 229–248.
- Leary, M. et al. (2003). Teasing, rejection, and violence: Case studies of the school shootings. *Aggressive Behavior* 29, 202–214.
- Martineau, W. (1972). A model for the social function of humour. In J. Goldstein & P. McGhee (Ed.), *The Psychology of Humour* (pp. 101–125). Academic Press.
- Mills, C. & Carwile, A. (2009). The Good, the Bad, and the Borderline: Separating Teasing from Bullying. *Communication Education* 58 (2), 276–301.
- Rees N.A., & Noble, V. (1985). *Who's who of nicknames*. London: George Allen & Unwind.
- Searle, J. (1979). *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*. Cambridge University Press, 183 p.
- Straehle, C. (1993). ‘Samuel?’ ‘Yes dear?’ Teasing and conversational rapport. In D. Tannen (Ed.), *Framing in Discourse* (pp. 210–229). Open University Press.
- Stucke, T. (2001). If you can't join them, beat them: Effects of social exclusion on aggressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 6, 1058–1069.
- Twenge, J. M. et al. (2002). If you can't join them, beat them: Effects of social exclusion on aggressive behavior. *Journal of Personality and Social*, 81 (6), 1058–69.
- Wilson, D. et al. (2012). Explaining irony. In Wilson D. (Ed.), *Meaning and Relevance*(pp.123–145), Cambridge University Press.

Дата надходження до редакції 21.03.2026

Ухвалено до друку 23.04.2026

### Відомості про автора

<p style="text-align: center;"><b>Колодяжна Катерина Володимирівна,</b></p> <p>викладач кафедри фонетики і практики англійської мови Київського національного лінгвістичного університету</p> <p>email: <a href="mailto:KaterynaKolodiazhna@knlu.edu.ua">KaterynaKolodiazhna@knlu.edu.ua</a></p>		<p style="text-align: center;"><b>Коло наукових інтересів:</b></p> <p>прагматика, лінгвопрагматика, лексикологія, теорія мовленнєвих актів, теорія ввічливості, дискурсологія</p>
--	---	---



CC Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)